

Javaslat a
„Geodéziai Emlékpark Győr”
települési
értéktárba történő felvételéhez

Készítette:
Bolla Gyula földmérő mérnök

Győr, 2021.06.18.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Bolla Gyula
Levelezési cím:
Telefonszám:
Mobil:
E-mail cím:

3. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Geodéziai Emlékpark Győr (1810. évi győri alapvonal pontjai)

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása¹:

- agrár- és élelmiszergazdaság
- egészség és életmód
- épített környezet
- ipari és műszaki megoldások**
- kulturális örökség
- sport
- természeti környezet
- turizmus és vendéglátás

a szakterületi besorolás indokolása: A magyarországi vízszintes geodéziai hálózat kialakításához az első alapvonalat terepen Győr környékén mérték. Az 1810. évi győri alapvonal műszaki megoldásai, mérnöki újszerűsége a később létrehozott magyarországi alapvonalak mintájául szolgált, a módszert hosszú időn át alkalmazták.

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

- nem**

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Győr 7220,7221 helyrajzi szám (Baross Gábor utca – Czuczor Gergely utca – Arany János utca által határolt terület, belső udvar, park)

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- települési**
- tájegységi
- ágazati

amely értéktár neve: Győri Értéktár

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

A Habsburg Birodalomban a 18. század második felétől a térképek hiánya egyre több problémát vetett fel, ezért elrendelték a kataszteri térképek készítését, mely először katonai, majd polgári célokat is szolgált (földtulajdon, földadó, stb.)

¹ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

A kataszteri térképek készítéséhez geodéziai (földmérési) alapadatokra van szükség. A térkép alapja egy olyan váz, az alappontok rendszere, amelynek pontjait a terepen kövel jelölünk meg. A alapponthálózat egymáshoz csatlakozó háromszögekből áll, mely az ország területét lefedi. Ahogy az emberi szervezet vázát a csontváz adja, a térkép váza a háromszögek láncolata. Ha a háromszögek valamennyi szögét és egyetlen háromszög egy oldalának hosszát megmérjük, a csúcspontok (kövek) egymáshoz viszonyított helyzete ismertté válik, koordinátáik kiszámíthatók.

Az eljárást háromszögelésnek nevezzük. Ennek azt a műveletét pedig, amellyel egy oldal hosszát meghatározzuk, alapvonalmérésnek hívjuk.

Magyar területen az első alapvonal mérésére 1810. évben Győr környékén (Böny és Tápszentmiklós között) került sor. A szakma későbbiekben „az 1810. évi győri alapvonal” kifejezést fogadta el.

Az alapvonal munkái csillagászati mérésekkel kezdődtek. A meridián irányát passzázs műszerrel határozták meg, ezzel tűzték ki az alapvonalat is.

Az alapvonalnak mind a déli, mind az északi végpontján alapkövet helyeztek el, melyet faragott kőből körbefalaztak. Az alsó kő középebe vésett finom pont – rézhenger - volt az alapvonal végpontja. Az alapkő fölé az alapvonal mérését követően helyezték el a pont védelmét szolgáló vörös márványtömböt. A terepet nagy gondossággal tették mérésre alkalmassá. A méréshez alapvonalmérő berendezést – rudas alaplómérő – készítettek.

A mintegy 18 kilométer hosszú oldal hosszának mérése 1810. augusztus 13-án kezdődött a déli végponton Tápszentmiklós határában – mely egyben a meridián irányú vonal I. pontja – szeptember 22-én érkeztek az alapvonal középső pontjához – 55x55x200 cm. méretű vörös márványkő – mely a meridián irányát jelölte. A közelben levő két kisebb kő – 30x30x160 cm méretű – az alapvonal középső pontját biztosította. A hosszmérést az északi végponton – Böny határában – október 22-én fejezték be. Az alapvonal hossza 9 429,236 bécsi öl, vagyis 17 882,393 méter lett.

A létrehozott alaphálózat hosszú időn át szolgálta a térképi alapokat, a mérnöki megoldások újszerűsége kielégítette a korszerű szakmai igényeket.

1974. évben az újabb alapponthálózat helyszíni munkát végző földmérők pusztuló állapotban találták az alapvonal pontjait. A további rongálástól megóvándó, az alapvonal déli végpontját valamint a középső pontjának a köveit Győrbe szállították. A győri alapvonal pontjait a Földhivatali irodaház udvarán, a Czuczor Gergely utca – Arany János utca által határolt kis parkban helyezték el.

A műszaki emlékké vált kövek, a geodéziai emlékpark felavatása 1976. augusztus 10-én történt. Az emlékpark létrehozásában elvülhetetlen érdeme volt Dr. Regőczy Emilnek, aki ifjú mérnök korától – 1923-1928 között a győri Földmérési Felügyelőség mérnökeként – nyomon követte a győri alapvonal pontjainak sorsát, kezdeményezte a szakmai emlékpark létrehozását.

Időközben az időjárás viszontagságai sok kárt okoztak a pontjelekben, amelyeket felújítottunk és 2002. június 13-án ünnepség keretében méltattuk elődeink magas színvonalú, igényes szakmai tevékenységét.

A felújítási ünnepség rangját emelte az a tény, hogy ezzel egyidejűleg elkészült és

forgalomba került Győr digitális térképe, amely remélhetően hosszú időn keresztül szolgálja Győr város polgárainak térképi igényeit.

7. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

A korábbi helymeghatározási módszerekhez képest a matematikai alapokra helyezett háromszögelés kialakítása korszakváltást eredményezett a 19. század elején, amelynek egyik fázisa volt a győri alapvonal pontos, szakszerű meghatározása. A győri alapvonal pontjai (végpontjai, középső pontjai) a műszaki értékteremtés fontos elemeivé váltak.

Az alapvonal kövel megjelölt pontjainak helyszíni pusztulása után előremutató volt szakembereink közel 50 évvel ezelőtti tevékenysége, amikor az alapvonal megmaradt pontjait Győrben, egy emlékparkban helyezték el. Ezzel emléket állítottak annak a gondosan végrehajtott munkának, aminek segítségével létrehozták a magyarországi háromszögelési hálózatot, megteremtve ezzel a kataszteri térképek alapjait.

A geodéziai emlékpark – Dr. Regőczy Emil 1976. évi emlékbeszéde szerint – „módot adott a tisztségétől 160 éve megfosztott déli végpontkőnek arra, hogy mától teljesítse az 1810 évi utasításban reá rótt kötelesség eszmei részét, vagyis legyen örökös emlékműve elődeink szorgalmának és biztosítéka ama törekvésüknek, hogy mindent elkövettek azért, hogy munkájuk magasztos végcéljának, továbbá a közönség várakozásának tökéletesen megfeleljen.”

A szakmai műemléknek méltó helye van a Győri Értéktárban, tovább növelve a belvárosi látnivalók sokszínűségét.

8. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Dr. Regőczy Emil 1976. Az 1810. évi győri alapvonal Geodézia és Kartográfia 28 évf. 5. sz. pp. 330 - 334

Raum Frigyes 1976. Geodéziai emlékek átadási ünnepe Győrött Geodézia és Kartográfia 28 évf. 5. sz. pp. 386 -387

Győr-Moson-Sopron megyei Földhivatal 2002. Geodéziai emlékpark felújítási ünnepe Győrben Geodézia és Kartográfia 54 évf. 7. sz. p. 41

9. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

Még nincs.

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *m*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció – ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is – vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat
4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználáshoz.

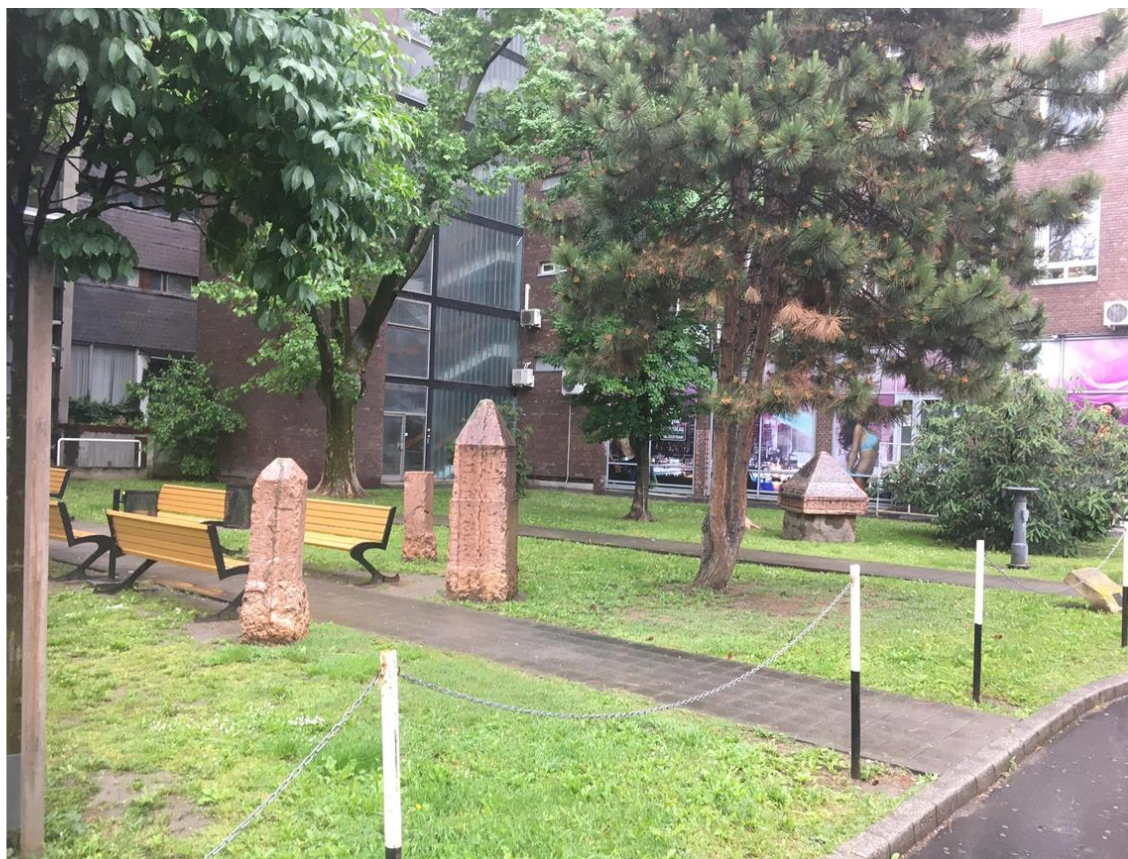
1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Geodéziai emlékpark Győr

Látkép

Geodéziai emlékpark Győr
1810. alapvonal pontjai

Geodéziai emlékpark Győr
Alapvonal déli végpontja

Geodéziai emlékpark Győr
Alapvonal középső pontjai

Geodéziai emlékpark Győr
Párnakő

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *m*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

**Támogató levél
a geodéziai emlékpark Győri Értéktárba való felvételéhez**

A különböző méretarányú térképek és azok digitális változatai fontos szerepet töltenek be életünkben: gondoljunk a járműnavigációra (ma sokan kizárólag GPS-es útvonaltervezővel közlekednek), a nagyberuházásokat, utépítéseket megalapozó tervezési térképekre, a települések üzemeltetését segítő térképekre, az ingatlannyilvántartás alapját képező kataszteri térképekre.

Két évszázaddal ezelőtt, a 19. században két fontos térképmű jött létre: a Habsburg Birodalmat lefedő ún. második katonai felmérés 1:28800 méretarányú térképei (egyetlen példányban készültek, amelyet titkosan őriztek a bécsi Hadilevéltárban), és az egyes települések 1:2880 méretarányú kataszteri térképei. Ezeket a térképeket digitalizálták, georeferálták és ma bárki számára elérhetők, ami sokféle elemzésre ad lehetőséget. A honlap-cimek: <https://maps.arcnum.com/hu> és <https://maps.arcnum.com/hu/map/cadastral>

Minden, nagyobb földrajzi területre kiterjedő térképkészítés egy geodéziai alapponthálózatot igényel. A klasszikus geodéziai hálózatokat szög mérés útján, ún. háromszögeléssel hozták létre, ami legalább egy oldal hosszának a megmérést is szükségessé tette. Ez volt az ún. alapvonal, illetve alapvonalfejlesztő hálózat.

Magyarország területén az első ilyen alapvonal a mintegy 18 km hosszúságú ún. Győri Alapvonal volt, amelyet 1810-ben létesítettek Bony és Tápszentmiklós között észak-déli irányban. Az alapvonal végpontjainak kövei – hiányosan és sérülten – megmaradtak és azok ma is láthatók.

Sok szakember lelkes és hozzáértő munkája kellett ahhoz, hogy az 1970-es években Győrben, a földhivatali székház parkjában a geodéziai emlékpark megvalósult és e kövek restaurált állapotban ma is állnak. Ezek azonban nem pusztán kövek, hanem múltunk olyan fizikai emlékei, amelyek elődeink hozzáértését, igényes munkáját dicsérik, minket pedig saját feladatainkra figyelmeztetnek.

Országos jelentőségűnek tartom a győri geodéziai emlékparkot és az előbb említett okokból méltónak arra, hogy a Győri Értéktárba felvételük.

Székesfehérvár, 2021. június 3.

Dr. Busics György
okl. építőmérnök, c. egyetemi tanár
(Óbudai Egyetem Alba Regia Műszak Kar)

Ajánlás

a győri geodéziai emlékpark Győri Értéktárba való felvételéhez

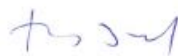
A győri geodéziai emlékpark a Magyarország területén legrégebben, 1810-ben Tápszentmiklós és Bóny között létesített földmérési alapvonal főbb pontjeleit tartalmazza, így az egyik legrégebbi szakterületnek, a földmérésnek (geométer-geometria) állít méltó emléket.

A győri geodéziai emlékpark felvételét a Győri Értéktárba Dr. Regöczi Emil „szavaival” ajánlom:

„Hiszve hisszük, hogy az emlékeztetésen felül buzdítani is fog minden reá tekintő magyart kötelességudásra, becsületes helytállásra, valamint arra, hogy kövessen el mindent azért, hogy munkája magasztos végcélunknak, továbbá a közösség várakozásának tökéletesen megfeleljen.

Az anyag ősidők óta további emberi gondolatokat. Ma már e téren túljutottunk a csodák határán is. Ezért ... szabad azt a reményemet kifejeznem, hogy Győr levegőjétől erőre kapnak a kövekbe sugallt honépítő gondolatok.”

Budapest, 2021. június 12.

*Busics Imre okl. földmérő mérnök
a FÖMI nyá. Geodéziai Igazgatója*

3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció – ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is – vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Hozzájárulási nyilatkozat

Alulírott Bolla Gyula hozzájárulok az általam benyújtott javaslatban megadott adatok kezeléséhez, továbbá a benyújtott adatok kezeléséhez, továbbá a benyújtott teljes dokumentáció, a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek felhasználásához.

Továbbá nyilatkozom, hogy a nem saját készítésű dokumentumok tekintetében az adott dokumentum tulajdonosa hozzájárult a térítésmentes szabad felhasználáshoz, mely magában foglalja a nyilvánosságra hozatalt a helyi értékek adminisztrációja, archiválása és népszerűsítése érdekében.

Győr, 2021. június 18.

Javaslattevő aláírása

4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználáshoz.

MAGYAR FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI ÉS TÁVÉRZÉKELÉSI TÁRSASÁG
HUNGARIAN SOCIETY OF SURVEYING, MAPPING AND REMOTE SENSING
UNGARISCHE GESELLSCHAFT FÜR VERMESSUNGSWESEN, KARTOGRAPHIE UND FERNEKUNDUNG
SOCIÉTÉ HONGROISE DE GÉODÉSIE, DE CARTOGRAPHIE ET DE TÉLÉDETECTION
Székhely: 1149 Budapest, Boryk Nr 5
Távirányító: 1149 Budapest, Boryk Nr 5, 1/100, Postacím: 1500 Budapest, PL94 • WEB: www.mftt.hu
TEL: (36)-1 222-5112 • FAX: (36)-1 480-4183 • E-MAIL: mftt.tarsasg@gmail.com
Adószám: 19615675-2-41; Számközlő: 10200630-32310308

Itsz.: Mftt 86/2021

Bolla Gyula úrnak

Győr
Fenyőszer utca 49.
9030

Tisztelt Bolla Gyula Úr!

A Geodézia és Kartográfia folyóirat (HU ISSN 0016-7118) kiadói jogával rendelkező Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság képviselőjeként kérésére hozzájárulok, hogy a győri geodéziai emlékparknak a város Értéktárába való felvételét kérő pályázatában a folyóiratban megjelent, alább felsorolt írásokat felhasználja:

Regőczy Emil 1976. Az 1810 évi győri alapvonal, Geodézia és Kartográfia 28. évf. 5 sz. pp. 330–334
Raum Frigyes 1976. Geodéziai emlékek átadási ünnepsége Győrött, Geodézia és Kartográfia 28. évf. 5 sz. pp. 386–387
Győr–Moson–Sopron megyei Földhivatal 2002. Geodéziai emlékpark felújítási ünnepsége Győrben, Geodézia és Kartográfia 54. évf. 7. sz. p. 41

Budapest, 2021. június 12-én

Dr. Adám József m.b.
MFTT elnöke